د لغمان
مهترلام صاحب
واقعاً پیغمبر وو؟

دا قبر د لغمان ولایت د بابا صاحب په ډاګ کې پروت، او مزاریی د خاصو او عامو خلکومرجع ځای دي .

۱۳۹۴

لیکنه اوټولوونه :

الحاج امین الدین «سعیدی – سعید افغانی »
د افغان استراتیژیکو څېړنیز مرکز او
د حق د لارې کلتوری ټولنی مدیر مسؤل – جرمني

www.masjed.se

ډیزاین: الحاج سلیم عابد نیکمان سویډن

بسم الله الرحمن الرحیم

د لغمان مهترلا م صاحب
واقعاً پیغمبر وو؟

گرانو لوستونکو!

ألله تعالی د نحل د سوری په 36 آیه کی فرمایی :
«وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اُعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ » (ما د هر ملت په مینځ کی خپل پیامبر لیږلي ، دټولو پیغمبرانو ددعوت رسالت داوو چی انسانان د الله پاک عبادت ته را دعوت کړی او هغوي د طاغوت له عبادت نه منع کړی . **)**

په قرآن کي الهي پیغمبران:

دعلماوو او مفسرانو د تحقیق پر اساس چی په قرآن عظیم الشان کی کړی په ٤٩ سوره کي دپیغمبرانونومونه ذکرشوی چی دهغه جملی نه(دبقره ، آل عمران ، نسا ء ، مائده ، انعام ، اعراف ، توبه او ... دسورو نمونه اخستلي شو)
مشهور ترین واحسن ترین روایت دمفسرانو په حواله همدا دي چی دپیغمبرانو تعداد ١٢٤زرو ته رسیږی چی دهغهی جملی نه ٦ تنه ئي اولو لعزام پیغمبران دي . او همدا شان دعلما و دتحقیق پر بنیاد د رسولانو تعداد ٣١٣ تنو ته رسیږي .
په قرآن عظیم الشان کی د ٢٧ پیغمبرانو نوموته ډیر په و ضا حت سره بیان شوی دي .
(آدم علیه السلام (بقره : ٣٣) ، (ادریس علیه السلام مریم، 56)، (نوح علیه السلم ، هود ، صالح ، لوط او شعیب (اعراف، 59، 65، 73، 80، 85) ، یعقوب او اسحاق (بقره، 132و133)، ابراهیم علیه السلام (نسأ، 125)، یوسف علیه السلام (یوسف، 4(، اسماعیل [ابراهیم زوي] (بقره، 125، 127)، الیاس ا و یونس (الصافات، 123 او(139 ، الیسع او داوود علیه السلام (ص، 48، 17)، سلیمان (نمل، 16) عیسی او محمد صلي الله علیه وسلم (آل عمران، 59، 144)، یحیی (مریم، 7)، عزیر (توبه، 30)، اسماعیل [(مریم، 54)، ایوب، موسی، هارون، ذوالکفل و زکریا(انبیأ، 48،83 ، 85، 89) دهغی په جمله کی راځی.
په مبارک حدیث کي د ابوذر غفاري نه روایت دي چي هغه یوه ورځ دپیامبر صلي الله علیه وسلم نه دانبیا دتعداد اودهغوي دکتابونو په هکله وپوښتل ، پیامبر صلي الله علیه وسلم داسی وفرمایل : « دپیغمبرانو تعداد 124000 ته رسیږی چی د هغی جملی نه ٣١٣ ئي رسولان او باقي نور ئي نبیان دي . هغه کتابونه او صحایف چی بر پیامبرانو باندي نازل شوي ، دهغوي تعداد ١٠٤ ته رسیږی ، (١٠ صحیفي بر حضرت ادم علیه السلام ، ٥٠ صحیفي پر حضرت شیث علیه السلام ، ٣٠ صحیفي په حضرت ادریس علیه السلام او ١٠ صحیفي پر حضرت ابراهیم علیه السلام نازل شوي دي) ، چی ټول ١٠٠ صحیفي کیږي . او همدغسي تورات په حضرت موسی علیه السلام . انجیل بر حضرت عیسی علیه السلام ، زبور بر حضرت دادو علیه اسلام او قرآن پر ما باندي نازل شوي . **)** رسول او نبي :

کوم هغه علمي تحقیقات او ځیرني چي مفسرینو د رسول او نبي په هکله کړیدی ، دوي دي نتیجي ته رسیدلي چی درسول مقام نسبت نبی ته عزیز تر دي . ددي لپاره چی نبي صرف فرشته په خوب کی لیدلي او دهغه ځخه احکام اخلي اما دهغه په تبلیغ باندي مامور ندي . اما رسول ددی نه علاوه چی فرشته مستقیماً وینې، دآسماني احکامو په ابلاغ مامور هم دي .

مفسرین لیکلي :

رسول :

هغه دي چی ددین صاحب اوسي او دهغه په رسولو او تبلیغولوهم موظف شوي وي . یعني

آ سماني وحي وربانديو نازليږي او په دي موظف دي چی دغه آسماني تعليمات بشر ته هم ورسوي .

اما نبي :

هغه ته وايي چي وحي ورته راځي ولي دهغه په رسولو او تبليغولو موظف او مامور ندي بلکه دهغه وظيفه ده که څوک ورنه سوال وکړي نو هغه ته ځواب ورکوي .(يعني دا په دي معني چي نبي هغه دي چی وحي ورته راځی ولي د هغه په تبليغ باندي مامور ندي .)

ګرانو لو ستونکو :

زه غواړم په دغه ليکنه کی دمهتر لام بابا پر پيغمبري هغه اسناد او شواهد ګرانو لوستونکو ته وړاندی کړم چی د هغه ذکر مونږ افغانانو ته دفخر وړ دي .

لغمان :

اوسنی لغمان دافغانسان د(۳۴)اداری واحدونو څخه يو اداری واحد او يو ولايت دی. دا ولايت د افغانستان په ختيځ کي پروت دی. ددی ولايت ختيځ لوری ته بدخشان،سهيل خواته يې ننګرهاراوکابل،ختيځ لوري ته يې کونړونه او لويديځ پلوته يې دکاپيساو کابل ولايتونه پراته دي. دکيوشت اوکاشمونډغر لويديځ نه دسهيل (جنوب) په لوري د لغمان ولايت را چاپير کړی دي.هرڅومره چي دکابل سيند په لوري د لغمان ولايت د سهيل(جنوب) نه دشمال په لورپرمخ لاړشو،دځمکي جګوالی يې زياتيږي .

لغمان دځينی نوروايتونوله مخي له کابل څخه تر پيښوره تولوه سيمه رانيوله داځای دهغې پخوانی لاري په سرپروت دی اويومهم دمه ځای دی چي له سروبي څخه د باديښ(باديښ)له غاښي رادېخواپه زيراني دښته کي شوي اوداليشنګ اوالينګارد رودونود مخامخ کيدوپه نقطه کي کوم ځای چي د نيساپالرغوني ښارپروت دی رارسيږي اوله دي ځايه اد ينه پور (دينپور) ،نګاراهار اوبله ځانګه يې دګمبيري په د ښته کي کونړونوته ورغځيدلی ده.

د لغمان ولايت پراختيا (۷۲۱۰) کيلومتر مربع ده،نفوس يې (۳۱۰۶۵۱) تنوته رسيږي اوپه يوکيلومترمربع ځمکه کي يې (۴۳) تنه وګړي هستوګن دي.

د لغمان ولسوالی

اوسنی لغمان څلور ولسوالۍ او دوه علاقه داري لري چې :

دقرغيو،الينګار،اليشنګ،ننګراج ولسوالی ددولت شاه اومندول په نومونو علاقه داري دي . دلغمان ولايت تول (۶۴۰) کلی لری . يومهال نورستان يااليناياناوله مربوطا تو څخه ؤ او همدا شان دا سيمه دبودا ي مدنيت مر کز بلل شوي دي زبودايی مدنيت ددې سيمې مرکزيت بلل شوی دی اود اشوکا (دهندي يوريانودکورنی پاچا)ددورې ډېرليکونه او هم د درونتې ترڅنګ ديوشمير بودايی آثار ددی اصل ښکاروندودي ، کوم چی دڅيرونکواوپوهانودپوره پاملرنې وړدي او حدودالعالم يې بتخانو ته اشاره کړې ده.

مهتر لا م صاحب (مهتر لام بابا) :

خدايبخښلی مرحوم دکتور محمد سعيد«سعيد افغانی» د لغمان د تيرګريو دخطيب مرحوم مولوي عبد المجيد زوي چی په کال (۱۳۰۰) هجري شمسي کي دلغمان ولايت دخير آباد په کلي کي زيږيدلي . او د « 1364 » کال دحوت په اوومه د(1985عيسوی کال د فبروری ۲۵ مه) ددری شپيتو کالو په عمر حق ته رسيدلي دی . په خپل کتاب کی چه (زما ژوند) په نامه ياديږی اوپه کال (1365) هجری کی خپور شوی دلغمان مهتر لا م صاحب دپيغمبری په هکله داسی ليکی :

په اسلامی تواريخو او اسلامی رواياتو کی راغلی : «دنوح عليه السلام » پلار، نوم ئی « لمـ□ » او د « متوشلخ » ځوی دی « لمـ□ » (1) په زور د لام او ميم او سکون د کاف او يا په زور دلام او سکون دميم لو ستل کيږ ي .

وائي : دی دخپل وخت نبي او پیغمبر ؤ، دمحمود غزنوی له دوري نه مخکی دده قبر معلوم نه ؤ خو سلطان محمود غزنوی په دوره کښی په خپله محمود غزنوی په غزنی کښی خوب وینی ، په خوب کښی (لم) صاحب ورته په خوب ورځی ورته وائی دلغمان په فلانی ځای کښی پروت یم ، په دغو نښو او نښانو را شه را باندی قبر جوړ کړه ، همغه ؤ چی محمود غزنوی دخوب دنښو او نښانو په رهنمائی دلغمان دغه برخی ته راځی او ورباندی پخه مقبره ، ښکلی ګنبده او لوی باغ ، مسجد او تر څنګهٔ ئی د اوبو لوی او عمیق حوض جوړ کړی اود ډیر لری څخه دغره په ډډه کښی په ډیر زحمت ورته ویاله تیره وي .

سعید افغانی لیکی :

که دا روایت او خوب صحیح وی نو دافغانستان اوپه ځانګړی توګه د لغمان تاریخی قدامت ډیر وړاندی ثابتیږی .

دمهترلام صاحب (بابا صاحب) زیارت اوس د خاصو او عامو مرجع ځاي دي ، په ټول مشرقی کښی څه چی په ټول افغانستان او سر حد کښی ډیر شهرت او اعتبار لری او په پسرلی کښی ورته له هری خوا په زرګونو خل زیارت ته راځی او تودی میلیورباندی جوړیږي .
زما یادیږی چی هرپنجشنبه به په زرګونو خل نر ، ښځی ، واړه او غټ ډلی ډلی دلوی ننګر هار څخه دمهتر لام صاحب زیارت ته را تلل او په دغه زیارت باندي به ئی ګرم بازار جوړو. ځینی زیارت کوونکي به ددولونو په وهلو او بیرغونو په رپه ولو په چکچکو ، غر هار او شپیلو کولو سره دپنجشنبی په ورځ دمهتر لام صاحب زیارت ته راتلل .
هغه وخت به د زیارت تر څنګه او په ځانګړي ډول د پنجشنبی او جمعی په ورځو کښی د ډیرو میوو او دانو ، جلبیوالبو ، مټایانو او کبا بونو دکانونه او کپی هم جوړیدلی ، هلته په دزیارت کی لوی او ژوقر حوض اکثرآ داوبو څخه ډک ؤ ، شا او خواته به ئی دزیارت په ورځو کښی چتو ورو طالبانو اتنونه اچول ، غزلی به ئی ویلی او غو میرونه به ئی وهل چی دهغی وخت د ملا (حیات) په نامه غزلی می نه هیریږی ، هغه به ډیری ښی خوږی غزلی ، رباعی او بګتی او دچکچکو په غرش نڅا او اتن کښی به دده دخوږ آواز او اداء خو ښونکی ډیر ؤ ، هغه وخت د لغمان دټولو چتو طالبانو مشر ملا ء (مکروه) نو میده ، دی ښه غښتلی او تکړه سړی ؤ ، هغه به دچتو طالبانو تر څنګه پیش پیشقوزي ، په اوږه به ئی ښایسته تبرزینونه او کوت ؤ ، اوږدی اولو ئی څنی ئی در لودلی او په ډیر هیبت او قدرت به ئی مست ژوند کولو ،چکچکی ، منګی وهل ، غو مبر ، اتن دوی د ساز وسامان ؤ، هغه وخت آکثرچتو طالبانو چندان درس نه ویلو، بلکی ددوی کار سیل او سات تیری وه .
دهغه وخت دچتو طالبانو څخه یو تن ملا کړو نومیده ، دی یو پوخ سړی ؤ، په کلو کلو ئی دمختصر کتاب تر څنګه وو او هر کال به ئی یو ښ ورته نوی کولو تر څو خل ووائی چی ملا کړو پخوانی کتاب خلاص کړی او نوی کتاب ئی شروع کړی دی .
وائی یووار داسی وشوه چی د ملا کړو د مختصر کتاب نښه چا پټه کړی وه ، دی حیران ؤو چی مختصر کتاب ئی تر کومه ځایه ویلی دی دی اخیر په ډیر تاثر وویلي وو : خدای دی انصاف در کړی زما د کتاب نښنه دی ولی ورکه کړه ، ښه خیر پروا نه کوی زه به د مختصر کتاب له سره پیل کړم خوافسوس چی ته ولی دومره بد نیته انسان ئی ؟
هغه وخت به ځینی ډیر کسان زیارت ته ددعا ګانو دقبلیدو په خاطر ورتلل او د زیارت شیخانو ته به ئی نذرونه ورکول ، دمهتر لام صاحب دزیارت تر څنګه په دونو دلاندی دونو سوری ته ډیر خل ناست ؤ ، ځای په ځای به سازونه کیدل او د زیارت د باغ په ځینو برخو کښی به کله نا کله دپهلوانی او سپر بازی، تورو وهلو لوبی هم کیدلی او چابه دتیږو د اچولو او خیز وهلو مسابقی هم کولی .
دمهتر لام صاحب دزیارت مسجد ډیر لوی دی او دجمعی په ورځ هلته دجمعی لمونځ هم کیږی ، هلته د زیارت تر څنګه لو ئی لوئی هدیری جوړی شوی دی او تبرک لپاره هلته دوصیت

په اساس معتبره مړی خبنیږی .
هغه وخت خلکو په لغمان کښی زیارتونو ته خاصه عقیده درلودله چی د لغمان مشهور زیارت مهتر لام صاحب او بل د نور لام صاحب دی. د مهتر لام صاحب د ولایت په مر کز اود نورلام صاحب د علینگار د علاقی په سیمه کښی دی د لغمان دریم مشهور زیارت د میا عبد الکریم صاحب زیارت دی چی د علیشنگ په علاقه کښی دی .
د نورلام صاحب او میا عبد الکریم صاحب زیارتونه تو داوړی په ورځو کښی ډیر خل ورځی او هلته تودی میلی جوړوی .
زما یادیږی هغه وخت دتو تو په موسم دجوزا په میاشت کښی د میا عبد الکریم صاحب په دیره او دزیارت په څنگ کښی د لغمان د خلکو میله هم په پوره خوند کیدله خیمی او تجیرونه په ودرول شول او دوه هفتی به ساعت تیر ی کیدله .

پوهنیارظفرخان او مهترلام بابا :

پوهنیارظفرخان په خپلو تحقیقاتی څیرنیزویادداشتونوکي د مهترلام بابا په هکله لیکی:

دلغمان مرکز (مهترلام)دی دمهترلام یا مهترلم په هکله بیلا بیل تا ریخي روایتونه راغلي چي یوېي دا دی چی : مهترلم د نوح (ع) پلار دی ښځه يې « قینوش » د نوح موروه.اوپه حقه پیغمبرتېرشوی دی نوح علیه السلام د حضرت ادم ع د هبوط یا کوزیدو څخه(۱۶۴۲)کاله وروسته پیغمبري ته رسیدلی او زر کاله يې عمرکړی.
د لم علیه پلارمتوشلخ،نیکه يې اختوخ او غور نیکه يې یارد وو؛ کله چي دنوح علیه السلا م کښتی کیانا شته یو شمیروګړی دمهترلم (ع) اوددہ وروړنورلام (رح) او خوربې بی بی حاجري سره یوځای دنورستا ن په لاره اوسني الینګارته راغلل، خل يې حق دین ته رابلل او بیا په بیلا بیلو ځایونوکي میشته شول،تاریخي روایات وایي چي لم په لغمان کي وفات شو،خور اووروربې هم په الینګار کي وفات شوي چي مشهورزیارتونه پرې جوړدي خوربې دهرمل او میداني ترمینځ د بې بي حاجرې په نوم زیارت لري او وروربې نورلام صا حب د نورلام صا حب دره کي په زیارت کلي کې ښخ دی. (د پوهنیارظفرخان « اهتمام له یادداشتونو نه)

په دی هکله د کچوري ملا صا حب لنډ څرګنونی هم د اهمیت وړ دي .

همدارنګه دمهترلم د پیغمبری په هکله د هیواد مشهور روحاني او شخصیت د کچوري ملا صا حب هم به تل ویلي: هو!مهترلام با با په حقه پیغمبر دی .
د ارشاد اورنګ زیب دلیکني له مخي (هیله پر له پسی ۱۶ ګڼه) هم د اثابتیږی چد مهترلم کلیمه په زړه فارسي کي لوی یا ستر ته وایي او لام په نورستانی او پشه یي کي کلي ته اومهتر خپله سترشخصیت ته ویل کیږي،دمهترلام با با د مزار خواته یو ستر باغ او حضیره(هدیره)ده په دي هدیره کي ستراومشهور کسان لکه: یوسف خان د غازي محمد نادرخان شهید پلار، شهزاده فریدون،غازي محمدشاه خان بابکرخیل ،فیض محمد خان او نور غازیان ښخ دي اوزیار تو ته بې خل له لري ځایوڅخه راځي پخوا به له هند او پنجا ب نه هم د لته خل او ګرځندویان راتلل زما په یا د،د کب له پینځلسمي د ثورترپای به هره ورځ، او د پنجشنبې اوجمعې په ورځوبه په ځا نګړي ډ ول دلته د سا ز سند رو او مذهبي موسیقی په لس ګونو ډلي موجودې وې شپه او ورځ به بې مینه وال په وجّد او مستی را وستل دغه دود اوس هم په پسرلي کي لمانځل ګیږي . (هیله پرله پسي ۱۶ ګڼه ارشاد اورنګ زیب ۱۵۲)

په دي ټولو بر سیره پوهاند داکتر محمد حسن کاکړ د افغانستان نامتو تاریخپوه څرګنده کړې ده او حتی په دي اند دي :

چي لمك د لغمان لرغونی نوم دی او « مهتر » د مشر په مانا دی. « مهتر لمك» یانې د لغمان مشر یا پاچا.

پوهاند کاکړ د افغانستان نامتو تاريخپوه هم دا ډول زياته وي چې « لام » په پښه يي کې کلي ته وايي نو مهترلام ياتي لوى کلى.

سر محقق عبد الله جان بختاني په دى اند دي چې :

« د مهترلمك زيارت د محمود غزنوي په عصر کې جوړ شوی دی... تر دې د مخه د ويدي په سندرو کې چې تقريبا 14 سوه کاله تر ميلاد د مخه د ارياي روحانيونو او شعراوو له خوا جوړ شوي دي، د لغمان نوم د « لامپکا » په شکل ذکر شوی دی.» (سر محقق عبدالله جان بختانی، ژبڅيړنه، 210 او 211مخونه).

....

(١) لمک د اسلامي تواريخو پر بنياد (٧٧٧) کاله عمر درلود او د هغه پلار متوشالح د خنوخ زوي (٩٦٩ کاله) او څپله نوح عليه السلام چې د لمک زوي وو (٩٥٠) کاله عمر تير کړي دي.

قرآن عظيم الشان فرمايي :

« ولقد ارسلنا نوحآ الي قومه فلبث فيهم الف سنة الا خمسين عامآ » (په رښتيا سره مونږ نوح عليه السلام مو خپل قوم ته واستو او ٩٥٠ کاله يي د هغوي په مينځ که ژوند وکړو.) (د اسلام تاريخ د علي اکبر مهدى پور ليکنه مخ ٨٩ دريم چاپ بيروت)

د مقالي نوم دلغمان مهتر لا م صاحب واقعآ پيغمبر وو ؟
ليکنه اوټولوونه :
الحاج امين الدين «سعيدى – سعيد افغانى »دافغان استراتيژيکو څيړنيزمرکز
اودحق دلارى کلتورى ټولنى مدير مسؤل – جرمني

saidafghani@hotmail.com بريښنا ليک :